מקרא נדרש לפניו ולפני פניו • תימה לר"י דבפ"ק דקדושין (דף לד• ד"ה ופס) דלמד כל מלות עשה ס' ופרץ ונקיש מזוזה לתלמוד תורה פי' וליפסרי נשים ממזוזה כי היכי דפטירי מתלמוד תורה ומשני לא ס"ד דכתיב למען ירבו ימיכם וגו' אמו גברי בעו חיי נשי לא בעו חיי והשתא הא קאי נמי אתלמוד תורה כדמשמע הכא אע"פ שאין הנשים חייבות וי"ל דבת"ת הוה מחייביגן נמי מהאי טעמא אי לא מיעטו קרא בהדיא *דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא את בנותיכם אבל במזוזה דליכא מיעוט אלא היקשא מהאי טעמא איכא נן למימר דאין להקיש: **רבי** יהודה הנשיא הייטו רבי ורבי בעון נדרים קאמר • והכא לא משני דאף בעון ביטול תורה קאמר כדמשני לקמן (דף לג:) גבי אף על לשון הרע דהתם שייך למימר דאף קאמר דבברייתא שניה שמביא אחריה קאי נמי אתנא קמא דקאמר על לשון הרע וקאמר איהו אף שאוכלים דברים שאינם מתוקנים אבל הכא אי אף קאמר ת"ל ברייתא דלעיל דלא קאי את"ק הוה ליה למינקט נמי בעון ביטול תורה:

בעון ליצית כו' • דוקא בימיהם שהיו מלגלגים כך בארבע כנפות היו נעשים מי שלא היה להם ליצית כדמוכח (מכות מא.) נבי מ"ל מלאכת לרב קפינא מ' אבל השתא שאין העולם רגילים במלגלגים כאלו אין צריך לקנות • אך טוב לקנות מלית ולנהוג עליו בכל יום כדאמר בסוף פרק קמא דסוטה (דף יד•) וכי לאכול מפריה היה רועה משה אלא אמר משה מצוה שאוכל לקיים יתקיים על ידי [ת"י]: ס"ג

ונמסרו לעמי הארץ תניא רבי נתן אומר בעון נדרים מתה אשה של אדם שנאמר °אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך רבי אומר *בעון נדרים בנים מתים כשהן קטנים °שנאמר °אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך - איזה הן מעשה ידיו של אדם? הוי אומר בניו ובנותיו של אדם. ת"ר בעון נדרים בנים מתים דברי ר"א בר"ש ר' יהודה הנשיא אומר בעון ביטול תורה בשלמא למאן דאמר בעון נדרים כדאמרן אלא למ"ד בעון ביטול תורה מאי קראה? דכתיב °לשוא הכיתי את בניכם, מוסר לא לקחו, ר"נ בר יצחק אמר למ"ד בעון נדרים נמי מהכא °לשוא הכיתי את בניכם °על עסקי שוא. מכדי *ר' יהודה הנשיא היינו רבי, ורבי בעון נדרים קאמר? בתר דשמעה מר"א בר' שמעון. פליגי בה ר' חייא בר אבא °ור' יוסי חד אמר בעון מזוזה וחד אמר בעון ביטול תורה למ"ד בעון מזוזה מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ולמ"ד בעון ביטול תורה *מקרא נדרש לפניו ולפני פניו: פליגי בה ר"מ ור' יהודה חד אמר בעון מזוזה וחד אמר בעון ציצית בשלמא למ"ד בעון מזוזה דכתיב °וכתבתם על מזוזות ביתך וכתיב בתריה "למען ירבו ימיכם וימי בניכם" אלא למ"ד בעון ציצית מ"ט? א"ר כהנא ואיתימא °שילא מרי דכתיב °גם בכנפיך נמצאו דם נפשות אביונים נקיים, ר"נ בר יצחק אמר למ"ד בעון מזוזה נמי מהכא דכתיב °לא במחתרת מצאתים, שעשו פתחים למחתרת, אמר ר"ל °כל הזהיר בציצית זוכה ומשמשין לו °אלפים וח' מאות עבדים שנא' °כה אמר ה' [צבאות] בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים [והחזיקו] בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם וגו'": סימן שנא חלה תרומה נגזלת דינא שבועה שיפוכתא גילויא ונבלותא: תניא ר' נחמיה אומר בעון שנאת חנם מריבה רבה בתוך ביתו של אדם ואשתו מפלת נפלים ובניו ובנותיו של אדם מתים כשהן קטנים: ר' אלעזר בר' יהודה אומר בעון חלה אין ברכה במכונם ומארה משתלחת בשעורים וזורעין זרעים ואחרים אוכלין שנאמר °אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבות נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלוהו אויביכם אל תקרי בהלה אלא בחלה, ואם נותנין מתברכין שנאמר °[ו]ראשית עריסותיכם תתנו לכהן להניח ברכה אל ביתך: בעון ביטול תרומות ומעשרות שמים נעצרין מלהוריד טל ומטר, והיוקר הוה והשכר אבד ובני אדם רצין אחר פרנסתן ואין מגיעין שנאמר °ציה גם חום יגזלו מימי שלג שאול חטאו. מאי משמע? *תנא דבי רבי ישמעאל בשביל דברים שצויתי אתכם בימות החמה ולא עשיתם יגזלו מכם מימי שלג בימות הגשמים ואם נותנין מתברכין שנאמר °הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די. מאי עד בלי די? אמר רמי בר (*רב) א"ר עד שיבלו שפתותיכם מלומר די: בעון גזל הגובאי עולה, והרעב הווה, ובני אדם אוכלים בשר בניהן ובנותיהן שנאמר °שמעו הדבר הזה פרות הבשן אשר בהר שומרון העושקות דלים הרוצצות אביונים האמר רבא כגון* הני נשי דמרחוצא דאכלן

ונמסרו לעמי הארץ • שלא מסרו לב"ד למטה שומרין לדבר והאמינה תורה את כל אדם עליהן והן הן גופי תורה שחברים אוכלין פתן וסומכין שניטל ממנו חלה ותרומה ומעשרות, והקדש נמי מסור לכל אדם להקדיש ואל הקדש ע"פ כל אדם והן גופי תורה, שהייט לריכים תורה אור לחוס במטלטלין שמא הקדישו וחזר בו, ואע"ג דתקון רבנן דמאי מ"מ מפני תורה האמינתו, ורבותי מפרשים הלטת הקדש כגון יין לנסכים כדמפרש בחומר בקדש (חגיגה דף כז:) שמעמי הארץ נאמנים עליו וקשיא לי, אי מדרבנן קאמר דתקיב מאי דהימנוהו רבנן, לא הוה ליה למיתני תרומות ומעשרות, דרבנן לא הימנוהו: **אם אין לך לשלם** • שולה והקדשות שתדור: **משכבך** • תשתך: **אל תתן את פיך** (א) • בנדר לחטיא את בשרך לחייב את בניך: **לפני המלאך** • גזבר של הקדש: **כי שגגה** • בשוגג קפלתי לנדור ולא תשלם: **על קולך** • בשביל קול נדריך: **לשוא הכיתי** • בתמיה וכי בחנם הכיתים היו אלא בשביל המוסר דהייט תורה לא לקחו לא למדו לשון "לקח": **על עסקי שוא** • שעסקו בנדריהם דדמי לשבועה: * והא בעון נדרים אמר בברייתא קמייתא? ומשני ההיא קמייתא בתר הך איתמר דמעיקרא אמר בעון ביטול תורה ובתר דשמע מר' אלעזר דשמע מר' שמעון אטה דהוה רגיל דרבי בעון נדרים אמר איהו נמי הכי: **מקרא נדרש** • "למען ירבו ימיכם וימי בניכם" נדרש לפניו ולא אקרא לאקמיה דמשתעי במזוזה ולא לפני פניו ולמדתם אותם את בניכם": **ולפני פניו** • ואף בעון בטול תורה קאמר: **גם בכנפיך** • בשביל כנפיך שבטלת מצותם נמצאו עליך חובת דם נפשות אביונים נקיים בגים קטנים שלא חטאו: **במחתרת** • שאין לה פלימין הכי אמר קרא "לא במחתרת" *פתחיהן "מלאתים" שלמים במצותי "כי על כל אלה" הכיתי דהאי קרא בתר "לשוא הכיתי את בניכם" כתיב: **בכנף איש יהודי** • בשכר הכנף יחזיקו בכנף עשרה אנשים מכל לשון הרי שבע מאות לשבעים לשון וארבע כנפות יש לו הרי אלפים ומאה מאות: **שנאת חנם** • שלא ראה בו דבר עבירה שיהא מותר לשנאותו ושונאו: **מריבה רבה** • מדה כנגד מדה: **ובניו קטנים מתים** • אהבתו ניטלת ממנו הייט נמי במדה: **במכונם** • בחורות יין ושמן ומתוך כך באה מחלה בשעריה שמוכרים ביוקר: **בחלה** • בעון חלה: **והפקדתי** • כמו לא נפקד מלפיימתו אלא (במדבר לא) אמעטו את מה שעליכם שכנסתם כבר: **השמים נעצרים** • ומתוך שאין גשמים היוקר הוה: **ושכר אבד** • שכר ריוח: **ציה גם חום** • ציה כמו טוי - דברים שעיתי אתכם בשעת החום הייטו תרומות ומעשרות: [פסחים כ:] דאכלן

רבינו חננאל

פי' מקרא נדרש לפניו שנאמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם וגו' ולפני זה הפסוק כתיב וכתבתם על מזוזות ביתך וגו' • ונדרש בזכות שתעשה מצוות ירבו ימי בניכם רבי יהודה הנשיא אמר לפני פניו כתיב ולמדתם אותם את בניכם לדבר והן התורה ומקרא זה למען ירבו ימיכם וימי בניכם נדרש לפניו שהוא המזוזה ולפני פניו בטול תורה: תניא רשב"א הלכות קודש ותרומה ומעשרות הן הן גופי תורה • וכולן נמסרו לעמי הארץ: ירושלמי תני רשב"ג הלכות קודש חמאת ואבכורות הן הן גופי הלכות ושלשתן נמסרו לעמי הארץ (הלכך הקודש) [וכמו דתנינן בתגיגה כד] אם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קודש (שמו) [נאמן] וכו' יושאר כל השטרעה כולה ומשרשה היא:

רב נסים גאון

פליגי בה ר' אבא (חייה) [חייא] בר אבא ור' יוסי חד אמר בעון מזוזה וחד אמר בעון ביטול תורה • פי' הוא שאמר הקב"ה לישראל (דברים יח) ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם וכתיב וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך ואמר שכרה כנגדה למען ירבו ימיכם וימי בניכם והך דאמר בעון מזוזה הבנים מתים קסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו כלומר כי תתן שכרו של מי שקיים מצות מזוזה שיאריכו חיי בניו והילופה שאם יעובר עשייתה ויהיו דברי הכתוב למען ירבו תורין על הפסוק שלפניו שהוא וכתבתם על מזוזות ביתך והך דאמר בעון ביטול תורה הבנים מתים קסבר מקרא נדרש לפניו ולפני פניו וכי זו ההבטחה ומתן השכר הכתוב בפסוק שהוא למען ירבו ימיכם שלא הבטיח הקב"ה אלא לטי שמלמד את בני תורה כמו שאמר בפסוק שהוא לפני פניו ולמדתם אותם יהיה עכשיו זה שכתוב למען ירבו ימיכם ויומי בניכם חוזר על הפסוק שכתב ולמדתם אותם הלכך כל מי שמלמד תורה לבניו זוכין לאריכות ימים וחילופה כי אם אינו מלמדם תורה לא תהיה להם אריכות ימים כי הם מתים בעון ביטול תורה: כל הזהיר במצות ציצית זוכה ומשמשין אותו שני אלפים ושמונה מאות עבדים שנא' (זכריה ח) כה אמר ה' [צבאות] בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים והחזיקו בכנף איש יהודי כבר ידעת כל לשונות הגוים הם שבעים לשון ואם יהיו ר' אנשים מכל לשון לע' לשון יהיו הכל שבע מאות הרי אלו יחזיקו בכנף אחד ותפלית שעל ישראל יש לה ד' כנפים שנאמר (דברים כב) על ארבע כנפות כסותך הרי אם יהיו שבע מאות מחזיקים בכנף אחד יהיו כל המחזיקים בד' כנפים אלפים ושמונה מאות: אמר

מסורת השס"

קב א מיי' פ"ג מהל' גזילה וא"ל יב סמג עשין כז טור ש"ע סימן כד:

נ"ל מאגר (יד ל.)

◇ ציבורות טונות ות"ל אותיות

[כדלעיל מקדושין כט:]

כתובות עב. ע"ש אלאגר מאגר

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אל תתן את פיך • נ"ב פי' בתוספות ר"פ סדיינין בד"ה ואין בכרך:

נראה מ"ל

[יבמות מה. לא מתחתיה מאגר אלא מאגר כי קדושין סג.]

[ר"ה כ: קדושין מו: ב"מ לט: זבחים כד: מכות יט: מולין קיח:]

[ר"ה כ:]

[מכות כג: תענית ט: [כב: ע"ב]

[ר"ל המא]

[תענית ז:]

[פסחים כ:]

גליון השו"ס גם' שנאמר אל תתן • עי' שבועות דף לע ע"א תוס' ד"ה ואין בכרך: שם בעון ביטול תורה מאי קראה • במסכת כלה איתא רבי יהושע אומר בעון ביטול תורה בנים קטנים מתים דכתיב ומשכה תורה אלהין לאכה בנין גם מאי: שם רבי חייא בר אבא ורבי יוסי • ע"ל ר' אמי אמר • סדר הדורות בהקדמה אות ד':

תורה • פי' הוא שאמר הקב"ה לישראל (דברים יח) ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם וכתיב וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך ואמר שכרה כנגדה למען ירבו ימיכם וימי בניכם והך דאמר בעון מזוזה הבנים מתים קסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו כלומר כי תתן שכרו של מי שקיים מצות מזוזה שיאריכו חיי בניו והילופה שאם יעובר עשייתה ויהיו דברי הכתוב למען ירבו תורין על הפסוק שלפניו שהוא וכתבתם על מזוזות ביתך והך דאמר בעון ביטול תורה הבנים מתים קסבר מקרא נדרש לפניו ולפני פניו וכי זו ההבטחה ומתן השכר הכתוב בפסוק שהוא למען ירבו ימיכם שלא הבטיח הקב"ה אלא לטי שמלמד את בני תורה כמו שאמר בפסוק שהוא לפני פניו ולמדתם אותם יהיה עכשיו זה שכתוב למען ירבו ימיכם ויומי בניכם חוזר על הפסוק שכתב ולמדתם אותם הלכך כל מי שמלמד תורה לבניו זוכין לאריכות ימים וחילופה כי אם אינו מלמדם תורה לא תהיה להם אריכות ימים כי הם מתים בעון ביטול תורה: כל הזהיר במצות ציצית זוכה ומשמשין אותו שני אלפים ושמונה מאות עבדים שנא' (זכריה ח) כה אמר ה' [צבאות] בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים והחזיקו בכנף איש יהודי כבר ידעת כל לשונות הגוים הם שבעים לשון ואם יהיו ר' אנשים מכל לשון לע' לשון יהיו הכל שבע מאות הרי אלו יחזיקו בכנף אחד ותפלית שעל ישראל יש לה ד' כנפים שנאמר (דברים כב) על ארבע כנפות כסותך הרי אם יהיו שבע מאות מחזיקים בכנף אחד יהיו כל המחזיקים בד' כנפים אלפים ושמונה מאות: אמר